

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 291/06-61

Ústavný súd Slovenskej republiky na verejnom zasadnutí 27. marca 2007 v senáte zloženom z predsedu Jána Auxta a zo sudcov Ľubomíra Dobríka a Rudolfa Tkáčika vo veci sťažnosti J. M., Ž., zastúpeného advokátom JUDr. Mgr. Š. B., Ž., pre namietané porušenie jeho základného práva podľa čl. 17 ods. 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 5 ods. 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 3 T 96/04 v súvislosti s nedodržaním požiadavky neodkladnosti a urýchlenia rozhodovania o jeho žiadostiach o prepustenie z väzby doručených Okresnému súdu Žilina 24. februára 2006 a 8. marca 2006 a postupom a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Ntv 31/2006 z 23. augusta 2006 v súvislosti s nedodržaním požiadavky, aby dôkladne preskúmal všetky zákonné predpoklady na vydanie tohto rozhodnutia vrátane dodržania zásady kontradiktórnosti konania, takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 3 T 96/04 v súvislosti s nedodržaním požiadavky neodkladnosti a urýchlenia rozhodovania o žiadostiach J. M. o prepustenie z väzby na slobodu, ktoré mu boli doručené 24. februára 2006 a 8. marca 2006, p o r u š i l jeho základné právo podľa čl. 17 ods. 2 a 5 Ústavy Slovenskej

republiky a právo podľa čl. 5 ods. 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Najvyšší súd Slovenskej republiky postupom a uznesením sp. zn. 3 Ntv 31/2006 z 23. augusta 2006, ktorým rozhodol o predĺžení lehoty trvania väzby J. M. bez toho, aby dôkladne preskúmal všetky zákonné predpoklady na vydanie tohto rozhodnutia vrátane dodržania zásady kontradiktórnosti konania, p o r u š i l jeho základné práva podľa čl. 17 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a právo podľa čl. 5 ods. 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

3. J. M. p r i z n á v a primerané finančné zadosťučinenie v sume 30 000 Sk (slovom tridsaťtisíc slovenských korún), ktoré mu je Okresný súd Žilina p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. J. M. p r i z n á v a primerané finančné zadosťučinenie v sume 20 000 Sk (slovom dvadsaťtisíc slovenských korún), ktoré mu je Najvyšší súd Slovenskej republiky p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

5. Kancelárii Ústavného súdu Slovenskej republiky u k l a d á zaplatiť trovy právneho zastúpenia J. M. v sume 26 101 Sk (slovom dvadsaťšesťtisícstojeden slovenských korún) na účet (...) pobočka Ž., jeho právnomu zástupcovi JUDr. Mgr. Š. B., Ž., do pätnástich dní od právoplatnosti tohto nálezu.

6. Okresný súd Žilina j e p o v i n n ý uhradiť štátu trovy právneho zastúpenia v sume 26 101 Sk (slovom dvadsaťšesťtisícstojeden slovenských korún) na účet Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky č. 7000060515/8180 vedený v Štátnej pokladnici do pätnástich dní od právoplatnosti tohto nálezu.

7. Sťažnosti J. M. vo zvyšnej časti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Uznesením č. k. III. ÚS 291/06-30 z 30. novembra 2006 Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) prijal na ďalšie konanie sťažnosť J. M., Ž. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. Mgr. Š. B., Ž., v časti pre namietané porušenie jeho základného práva podľa čl. 17 ods. 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 5 ods. 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 3 T 96/04 v súvislosti s nedodržaním požiadavky neodkladnosti a urýchlenia rozhodovania o jeho žiadostiach o prepustenie z väzby doručených okresnému súdu 24. februára 2006 a 8. marca 2006. Jeho sťažnosť vo zvyšnej časti odmietol ako zjavne neopodstatnenú a uznesením č. k. III. ÚS 369/06-47 z 20. marca 2007 prijal na ďalšie konanie sťažnosť sťažovateľa v časti pre namietané porušenie jeho základných práv podľa čl. 17 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 ústavy a jeho práva podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru postupom a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 3 Ntv 31/2006 z 23. augusta 2006, pretože podľa jeho tvrdenia porušil práva sťažovateľa v súvislosti s nedodržaním požiadavky na vydanie rozhodnutia o predĺžení lehoty trvania väzby vrátane dodržania zásady kontradiktórnosti konania. Vo zvyšnej časti sťažnosť sťažovateľa odmietol.

Na základe uznesenia ústavného súdu č. k. III. ÚS 291/06-48 z 20. marca 2007 boli veci sťažovateľa vedené ústavným súdom pod sp. zn. III. ÚS 291/06 a sp. zn. III. ÚS 369/06 spojené na spoločné konanie.

Predmetom konania vo veci samej je posúdenie, či okresný súd v konaní vedenom pod sp. zn. 3 T 96/04, v rámci ktorého rozhodoval o žiadostiach sťažovateľa o prepustenie z väzby, ktoré mu boli doručené 24. februára 2006 a 8. marca 2006, dodržal požiadavku neodkladnosti a urýchlenia rozhodovania o zákonnosti väzby, ako aj preskúmanie postupu a uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 3 Ntv 31/2006 z 23. augusta 2006 z hľadiska dodržania

zásady kontradiktórnosti konania, ako aj s ňou spojenej povinnosti najvyššieho súdu preskúmať všetky zákonné predpoklady na vydanie tohto rozhodnutia.

Sťažovateľ uviedol, že v čase, keď sa na základe uznesenia okresného súdu sp. zn. 1 Tp 7/04 z 19. januára 2004, ako aj ďalších rozhodnutí všeobecných súdov vydaných v danej veci, nachádzal vo väzbe, žiadosťami doručenými okresnému súdu 24. februára 2006 a 8. marca 2006 žiadal o prepustenie z väzby. O týchto jeho žiadostiach rozhodol okresný súd uznesením sp. zn. 3 T 96/04 z 20. marca 2006 tak, že ich zamietol. Predmetné uznesenie mu bolo doručené 21. marca 2006. Proti prvostupňovému rozhodnutiu podal sťažovateľ 22. marca 2006 sťažnosť, o ktorej rozhodol Krajský súd v Žiline (ďalej len „krajský súd“) až 30. mája 2006 uznesením sp. zn. 1 Tos 72/2006. Sťažovateľ v tejto súvislosti poukázal na skutočnosť, že *„po podaní žiadosti o prepustenie sa najskôr riešil návrh na predĺženie väzby na NS SR, námietky zaujatosti na členov senátu a v neposlednej rade bolo vytýčené aj hlavné pojednávanie vo veci samej“*. Podľa vyjadrenia sťažovateľa mu bolo uznesenie krajského súdu o zamietnutí jeho sťažnosti proti uzneseniu okresného súdu z 20. marca 2006 doručené 16. júna 2006.

Sťažovateľ je toho názoru, že uvedeným postupom okresného súdu nebola rešpektovaná požiadavka neodkladnosti a urýchlenia rozhodovania o zákonnosti väzby, keďže právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu o tom, že nebolo vyhovené jeho žiadostiam o prepustenie z väzby, mu bolo doručené po viac ako 3 mesiacoch od ich podania.

Sťažovateľ v sťažnosti vedenej ústavným súdom pôvodne pod sp. zn. III. ÚS 369/06 uviedol, že okresný súd mu 11. augusta 2006 doručil návrh predsedu senátu na predĺženie lehoty trvania väzby s tým, že do 3 pracovných dní mal právo sa k nemu vyjadriť. Listom zo 14. augusta 2006 doručeným okresnému súdu 16. augusta 2006 sťažovateľ požiadal o nazretie do spisu za účelom uplatnenia kvalifikovanej obhajoby, teda vyjadrenia k návrhu. V tejto súvislosti sťažovateľ namietal, že 16. augusta 2006 o 10.00 h, keď ešte neuplynula lehota 3 pracovných dní na podanie vyjadrenia, okresný súd predložil spis na rozhodnutie najvyššiemu súdu. Sťažovateľ zároveň dodal, že listom zo 16. augusta 2006 doručeným

okresnému súdu 18. augusta 2006 podal vyjadrenie k návrhu s tým, že toto doplní po tom, ako mu okresný súd umožní nazrieť do spisu za účelom prípravy obhajoby.

Aj napriek skutočnosti, že okresný súd až 25. augusta 2006 zaslal najvyššiemu súdu sťažovateľovu žiadosť o nazretie do spisu spolu s jeho vyjadrením k návrhu, najvyšší súd uznesením z 23. augusta 2006, teda ešte pred tým ako by mal k dispozícii vyjadrenie sťažovateľa k návrhu, rozhodol o predĺžení lehoty trvania jeho väzby do 16. januára 2007. Z uvedeného dôvodu sa sťažovateľ domnieva, že najvyšší súd takýmto postupom a následným vydaním rozhodnutia nerešpektoval zásadu kontradiktórnosti konania, ako aj jeho právo na obhajobu.

Keďže ústavný súd sťažnosti sťažovateľa v časti odmietol, jeho návrh na rozhodnutie vo veci samej uvádza v rozsahu, v akom boli prijaté na ďalšie konanie.

S prihliadnutím na uvedené ústavný súd konštatuje, že sťažovateľ žiadal, aby ústavný súd po preskúmaní jeho sťažnosti vo veci rozhodol nálezom, v ktorom by vyslovil, že okresný súd v konaní vedenom pod sp. zn. 3 T 96/04 porušil jeho základné právo podľa čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy a právo podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru a okresnému súdu prikázal vyplatiť mu primerané finančné zadosťučinenie v sume 100 000 Sk a trovy právneho zastúpenia.

Okrem uvedeného sťažovateľ žiadal, aby ústavný súd v náleze vyslovil, že najvyšší súd postupom a uznesením sp. zn. 3 Ntv 31/2006 z 23. augusta 2006 porušil jeho základné práva podľa čl. 17 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 ústavy, ako aj právo podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru, namietané uznesenie najvyššieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie, „konajúcemu súdu“ prikázal, aby mu umožnil nazrieť do spisu pred podaním vyjadrenia k návrhu a okresnému súdu a najvyššiemu súdu prikázal zaplatiť mu primerané finančné zadosťučinenie v sume 100 000 Sk.

Na základe výzvy ústavného súdu sa k sťažnosti vyjadril okresný súd prostredníctvom svojho predsedu, a to listom sp. zn. 1 SprS 321/06 z 11. augusta 2006

doručeným 16. augusta 2006. Vo vyjadrení predsedu súdu chronologicky uviedol prehľad úkonov realizovaných v konaní vedenom okresným súdom pod sp. zn. 3 T 96/04 v súvislosti s rozhodovaním o žiadostiach sťažovateľa, resp. jeho právneho zástupcu o prepustenie z väzby na slobodu doručených okresnému súdu 24. februára 2006 a 8. marca 2006. Zároveň uviedol, že sťažnosť považuje za absolútne nedôvodnú, „a to aj napriek tomu, že podania sťažovateľa nepomáhali urýchlenému vybaveniu veci. Má však na to právo, ak však súd o nich rozhoduje včas a okamžite, tak to nemôže založiť prietahy v konaní a to ani v tom prípade, že samotná otázka väzby by bola vybavená sama osebe skôr“.

K sťažnosti sťažovateľa sa vyjadril aj najvyšší súd prostredníctvom svojho predsedu v liste č. k. KP 8/06-61 z 30. októbra 2006 doručenom ústavnému súdu 7. novembra 2006. Predseda najvyššieho súdu v ňom konštatoval: „Podstatou ústavnej sťažnosti obvineného je tvrdenie, že Okresný súd v Žiline mu neumožnil nahliadnutie do spisu. K tejto otázke Najvyšší súd SR v uvedenom konaní nemal dôvod zaujať stanovisko, keďže riešil len otázku predĺženia lehoty trvania väzby. Na také rozhodnutie boli splnené všetky zákonné podmienky, vrátane vyjadrenia obvineného k uvedenému návrhu.“

K problematike neumožnenia nahliadnutia sťažovateľovi do spisu sp. zn. 3 T 96/04 sa vyjadril aj podpredseda okresného súdu v liste sp. zn. 1 SprS 450/06 z 3. novembra 2006 doručenom ústavnému súdu 8. novembra 2006. Vyjadril v ňom názor, že sťažnosť považuje za nedôvodnú, a poukázal na skutočnosť, že sa spis v čase doručenia žiadosti sťažovateľa o nazretie do spisu na okresnom súde už nenachádzal.

Sťažovateľ v listoch doručených ústavnému súdu 19. októbra 2006 a 18. januára 2007 oznámil, že trvá na tom, aby sa v danej veci uskutočnilo verejné ústne pojednávanie.

Ústavný súd listom zo 7. marca 2007 oznámil okresnému súdu termín verejného ústneho pojednávania. Predseda okresného súdu listom doručeným ústavnému súdu 22. marca 2007 ospravedlnil neúčast' okresného súdu na pojednávaní z dôvodu pracovnej zaneprázdnenosti, ako aj z dôvodu hospodárnosti konania, aby nedochádzalo ku vzniku

ďalších trov konania. Zároveň vyslovil súhlas, aby sa verejné ústne pojednávanie uskutočnilo bez účasti okresného súdu a uviedol, že zotráva na vyjadrení z 3. novembra 2006 a sťažnosť sťažovateľa považuje za nedôvodnú.

Termín verejného ústneho pojednávania ústavný súd oznámil aj najvyššiemu súdu listom zo 7. marca 2007, ktorý mu bol doručený 15. marca 2007.

Dňa 27. marca 2007 sa vo veci konalo verejné ústne pojednávanie, na ktorom právny zástupca sťažovateľa zotrval na vyjadreniach obsiahnutých v sťažnostiach z 10. októbra 2006 a 12. januára 2007 a zároveň predložil ústavnému súdu dva exempláre návrhu predsedu senátu okresného súdu na predĺženie lehoty trvania sťažovateľovej väzby do 31. augusta 2006, jeden z 20. marca 2006 a druhý z 28. marca 2006 ako dôkaz o tom, že došlo k manipulácii so spisom okresného súdu sp. zn. 3 T 96/04. Toto tvrdenie odôvodnil tým, že nie je možné, aby dve listiny s totožným obsahom boli vydané s odlišnými dátumami.

Okrem toho právny zástupca sťažovateľa upravil petit sťažnosti pôvodne vedenej pod sp. zn. III. ÚS 369/06 tak, že z dôvodu prepustenia sťažovateľa z väzby na slobodu žiadal vypustiť bod 3, ktorým navrhoval ústavnému súdu, aby zrušil uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 3 Ntv 31/2006 z 23. augusta 2006 a vec mu vrátil na ďalšie konanie a „konajúcemu súdu“ prikázal, aby pred podaním vyjadrenia k návrhu umožnil sťažovateľovi nazrieť do spisu. Súčasne právny zástupca opäť v sťažnosti, ktorá bola pôvodne vedená pod sp. zn. III. ÚS 369/06, žiadal zvýšiť priznanie primeraného finančného zadosťučinenia zo sumy 100 000 Sk na sumu 200 000 Sk. Tento návrh odôvodnil tým, že podľa jeho vyjadrenia nezákonné konanie spôsobilo sťažovateľovi značné zdravotné, predovšetkým psychické problémy, o čom predložil ako dôkaz lekárske správy. Zároveň právny zástupca sťažovateľa predložil ústavnému súdu vyčíslenie uplatnených trov konania v celkovej sume 44 395 Sk.

Na verejnom ústnom pojednávaní predseda senátu udelil slovo aj sťažovateľovi, ktorý postup okresného súdu označil ako účelový a konanie najvyššieho súdu hodnotil ako flagrantné, pričom sa v plnom rozsahu pripojil k vyjadreniu svojho právneho zástupcu.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 17 ods. 2 ústavy nikoho nemožno stíhať alebo pozbaviť slobody inak, ako z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Nikoho nemožno pozbaviť slobody len pre neschopnosť dodržať zmluvný záväzok.

Podľa čl. 17 ods. 5 ústavy do väzby možno vziať iba z dôvodov a na čas ustanovený zákonom a na základe rozhodnutia súdu.

Podľa čl. 50 ods. 3 ústavy obvinený má právo, aby mu bol poskytnutý čas a možnosť na prípravu obhajoby a aby sa mohol obhajovať sám alebo prostredníctvom obhajcu.

Podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru každý, kto bol pozbavený slobody zatknutím alebo iným spôsobom, má právo podať návrh na konanie, v ktorom by súd urýchlene rozhodol o zákonnosti jeho pozbavenia slobody a nariadil prepustenie, ak je pozbavenie slobody nezákonné.

1. Ústavný súd v súvislosti s námietkami sťažovateľa o porušení požiadavky neodkladnosti a urýchlenu rozhodovania o jeho žiadostiach o prepustenie z väzby doručených okresnému súdu 24. februára 2006 a 8. marca 2006 rozhodol, že tieto budú posudzované z hľadiska čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy a čl. 5 ods. 4 dohovoru.

V citovaných ustanoveniach týkajúcich sa práva na osobnú slobodu je obsiahnuté aj právo podať návrh na konanie, v ktorom by súd neodkladne alebo urýchlene rozhodol o zákonnosti väzby a nariadil prepustenie, ak je táto nezákonná (obdobne napr. III. ÚS 7/00, III. ÚS 126/05).

Z ustanovenia § 72 ods. 2 Trestného poriadku účinného do 31. decembra 2005 (ďalej len „Trestný poriadok“), podľa ktorého s poukazom na ustanovenie § 564 ods. 3 Trestného poriadku účinného od 1. januára 2006 rozhodol okresný súd uznesením sp. zn. 3 T 96/04 z 20. marca 2006, vyplýva, že obvinený má právo kedykoľvek žiadať o prepustenie z väzby na slobodu, pričom o takejto žiadosti sa musí neodkladne rozhodnúť. Na základe toho je potrebné konštatovať, že ústavne akceptovateľné v zmysle čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy a čl. 5 ods. 4 dohovoru je držanie osoby vo väzbe z dôvodov a na čas ustanovený zákonom, ako aj také zaobchádzanie s ňou, ktoré zodpovedá zákonu, to znamená Trestnému poriadku.

Ústavný súd vo viacerých prípadoch, predmetom ktorých bolo posúdenie požiadavky neodkladnosti a urýchlania rozhodovania všeobecného súdu o žiadosti sťažovateľa o prepustenie z väzby, dospel k záveru, že aj keď sa jednotlivé lehoty z hľadiska požiadaviek neodkladnosti alebo urýchlania posudzujú podľa všetkých okolností prípadu, spravidla lehoty rátané na mesiace sú príliš dlhé a nevyhovujú požiadavke rýchlosti (obdobne napr. III. ÚS 7/00, I. ÚS 18/03). V tejto súvislosti ústavný súd konštatuje, že požiadavke neodkladnosti rozhodovania o žiadosti o prepustenie z väzby v zmysle čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy a čl. 5 ods. 4 dohovoru nezodpovedá lehota počítaná na mesiace, ale na týždne. Tejto požiadavke preto spravidla nemôže zodpovedať lehota konania presahujúca na jednom stupni súdu dobu jedného mesiaca a ani nečinnosť trvajúca týždne.

Preskúmaním obsahu sťažnosti, jej príloh, ako aj spisu okresného súdu sp. zn. 3 T 96/2004 ústavný súd zistil, že okresný súd o žiadostiach sťažovateľa a jeho právneho zástupcu o prepustenie z väzby na slobodu doručených mu 24. februára 2006 a 8. marca 2006 rozhodol až uznesením z 20. marca 2006, pretože medzitým spolu s krajským súdom ako súdom odvolacím riešili sťažovateľom nastolenú otázku zaujatosti predsedu senátu a členky senátu. Aj napriek tomu, že krajský súd po zamietnutí sťažnosti proti

prvostupňovému rozhodnutiu o nevyhlúčení predsedu senátu a členky senátu z prerokúvanej veci vrátil spis okresnému súdu 15. marca 2006, okresný súd o žiadostiach sťažovateľa nerozhodol bezodkladne, keďže konanie už bolo zdržané práve riešením námietky zaujatosti, ale až v priebehu ďalších 5 dní.

Dňa 23. marca 2006 bola okresnému súdu doručená sťažnosť sťažovateľa proti jeho uzneseniu z 20. marca 2006. Okresný súd sa však v bezprostrednom období nezaoberal sťažnosťou sťažovateľa, ako ani jej predložením odvolaciemu súdu, pretože 28. marca 2006 predložil najvyššiemu súdu návrh predsedu senátu na predĺženie lehoty trvania sťažovateľovej väzby. Po rozhodnutí najvyššieho súdu bol spis 24. apríla 2006 vrátený okresnému súdu. Ten ani ďalej nekonal v súlade s jednou zo základných zásad trestného konania ustanovenej v § 2 ods. 4 Trestného poriadku (aplikovanej s poukazom na § 564 ods. 3 Trestného poriadku účinného od 1. januára 2006), podľa ktorej orgány činné v trestnom konaní musia trestné veci prejednávať čo najrýchlejšie a dôsledne zachovávať občianske práva zaručené ústavou. Tento názor ústavný súd opiera o zistenie, že ani po vrátení spisu z najvyššieho súdu sa okresný súd neponáhlal predložiť sťažnosť sťažovateľa proti uzneseniu z 20. marca 2006 krajskému súdu, ale venoval sa určeniu termínu hlavného pojednávania, ako aj priebežne prichádzajúcim námietkam sťažovateľa vzneseným voči predsedovi senátu a členovi senátu. Napokon okresný súd predložil krajskému súdu spis spolu so sťažnosťou sťažovateľa proti uzneseniu z 20. marca 2006 až 19. mája 2006, teda 25 dní po tom, čo mu bol spis vrátený z najvyššieho súdu.

Krajský súd uznesením sp. zn. 1 Tos 72/2006 z 30. mája 2006 zamietol sťažnosť sťažovateľa proti prvostupňovému rozhodnutiu o zamietnutí jeho žiadostí o prepustenie z väzby. Po rozhodnutí ho 14. júna 2006 vrátil okresnému súdu, pričom okresný súd zabezpečil doručenie rozhodnutia odvolacieho súdu sťažovateľovi 16. júna 2006.

Ústavný súd konštatuje, že riešenie problematiky predĺženia lehoty trvania sťažovateľovej väzby nemá prednosť pred povinnosťou prvostupňového súdu predložiť odvolaciemu súdu sťažnosť sťažovateľa proti svojmu rozhodnutiu o zamietnutí jeho žiadostí o prepustenie z väzby na slobodu. Aj napriek tejto skutočnosti okresný súd

28. marca 2006, keď predložil najvyššiemu súdu návrh predsedu senátu na predĺženie lehoty trvania väzby tak učinil, pričom sťažnosťou sťažovateľa, ktorá mu bola doručená 23. marca 2006, sa zaoberal až 19. mája 2006, keď ju predložil na rozhodnutie krajskému súdu.

Z prehľadu vykonaných úkonov (24. február 2006 - doručená žiadosť právneho zástupcu o prepustenie sťažovateľa z väzby na slobodu; doručenie ďalšej žiadosti sťažovateľa o prepustenie z väzby na slobodu z 8. marca 2006; rozhodnutie okresného súdu o zamietnutí oboch žiadostí; predloženie spisu odvolaciemu súdu; rozhodnutie krajského súdu o zamietnutí sťažnosti; doručenie rozhodnutia krajského súdu sťažovateľovi) ústavný súd zistil, že okresný súd v čase, keď mal spis reálne k dispozícii (teda v čase, keď sa spis nenachádzal ani na krajskom súde, ani na najvyššom súde), konal 51 dní, teda takmer 2 mesiace. Túto lehotu však nemožno považovať za ústavne akceptovateľnú, čo vedie jednoznačne k záveru, že okresný súd v konaní vedenom pod sp. zn. 3 T 96/2004 pri rozhodovaní o žiadostiach sťažovateľa a jeho právneho zástupcu o prepustenie z väzby na slobodu doručených mu 24. februára 2006 a 8. marca 2006 porušil základné právo sťažovateľa podľa čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy a právo podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

Ústavný súd je toho názoru, že všeobecný súd je v právnom štáte povinný zabezpečiť a garantovať reálne a praktické naplnenie obsahu základných práv a slobôd. V danom prípade si však okresný súd túto povinnosť nesplnil, čo viedlo ústavný súd k záveru, že základné práva sťažovateľa podľa čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy a čl. 5 ods. 4 dohovoru boli postupom okresného súdu porušené.

2. Ústavný súd v súvislosti s námietkami sťažovateľa o tom, že najvyšší súd pred vydaním uznesenia sp. zn. 3 Ntv 31/2006 z 23. augusta 2006, ktorým predĺžil lehotu trvania sťažovateľovej väzby, sa neoboznámil s jeho argumentáciou k návrhu predsedu senátu okresného súdu, a to aj napriek tomu, že ešte 16. augusta 2006 bola okresnému súdu doručená jeho žiadosť o nazretie do spisu pred podaním vyjadrenia k návrhu, ktoré bolo

napokon okresnému súdu doručené 18. augusta 2006, rozhodol, že tieto budú posudzované z hľadiska čl. 17 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 ústavy, ako aj z hľadiska čl. 5 ods. 4 dohovoru.

Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu (III. ÚS 79/02) nie je len povinnosťou ústavného súdu ako súdneho orgánu ochrany ústavnosti dodržiavať vo svojej činnosti medzinárodné zmluvy, ktorými je Slovenská republika viazaná, ale túto povinnosť majú aj všeobecné súdy ako primárni ochrancovia ústavnosti vrátane povinnosti rešpektovať dohovor pri preskúmvaní zákonnosti väzby.

Účelom čl. 5 ods. 4 dohovoru je poskytnutie práva osobám pozbaveným osobnej slobody spočívajúceho v možnosti súdnej kontroly rozhodnutí a opatrení, na základe ktorých bol zásah do ich osobnej slobody vykonaný. Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), podľa vzoru ktorej je koncipovaná aj judikatúra ústavného súdu, vyplýva, že v trestnom konaní a bez pochybností aj v konaní o väzobných veciach sa musia rešpektovať pravidlá spravodlivého procesu, aj keď nie tak identicky ako ich priznáva čl. 6 ods. 1 dohovoru, ale konkrétne procesné záruky sa musia garantovať v rozsahu zlučiteľnom so základným právom podľa čl. 17 ods. 2 ústavy a právom podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru. Je potrebné konštatovať, že pri rozhodovaní o zákonnosti väzby sa na niektoré z procesných záruk kladie mimoriadny dôraz, pričom jednou z nich je aj právo osoby predložiť súdu argumenty a vyjadrenia proti svojmu ponechaniu vo väzbe (obdobne napr. III. ÚS 84/06).

Úlohou všeobecného súdu v rámci konania o návrhu na predĺženie lehoty trvania väzby je v záujme dodržania zásady kontradiktórnosti konania zabezpečiť, aby druhá procesná strana mala možnosť vyjadriť sa k tomuto návrhu a aby mohla predložiť argumenty na svoju obhajobu, čo je v praxi častokrát spájané s prv realizovaným právom osoby nazrieť do spisu.

Účelom práva nazerať do spisu je poskytnutie príležitosti oboznámiť sa so všetkými skutočnosťami podstatnými pre rozhodnutie vo veci, a tým aj v plnej miere predložiť súdu vlastnú argumentáciu v záujme ochrany vlastných práv, nielen pokiaľ ide o konanie vo veci

samej, ale aj v konaní o zákonnosti väzby. Naplnenie práva na súdnu previerku zákonnosti pozbavenia osobnej slobody vo väzobných veciach predpokladá rešpektovanie procesných oprávnení sťažovateľa v konaní pred súdom, v ktorom sa skúma zákonnosť a rozhoduje sa o ďalšom trvaní väzby (III. ÚS 79/02, III. ÚS 163/03).

Podľa § 12 ods. 8 Trestného poriadku pokiaľ z povahy veci nevyplýva niečo iné, rozumie sa obvineným aj obžalovaný a odsúdený.

Podľa § 33 ods. 1 Trestného poriadku obvinený má právo vyjadriť sa ku všetkým skutočnostiam, ktoré sa mu kladú za vinu, a k dôkazom o nich, nie je však povinný vypovedať. Môže uvádzať okolnosti a dôkazy slúžiace na jeho obhajobu, robiť návrhy a podávať žiadosti a opravné prostriedky. (...)

Podľa § 33 ods. 3 Trestného poriadku všetky orgány činné v trestnom konaní sú povinné vždy obvineného o jeho právach poučiť a poskytnúť mu plnú možnosť na ich uplatnenie.

Podľa § 65 ods. 1 Trestného poriadku obvinený, poškodený a zúčastnená osoba, ich obhajcovia a splnomocnenci majú právo nazerať do spisov s výnimkou zápisnice o hlasovaní a časti spisu obsahujúceho údaje o totožnosti svedka (§ 101 ods. 3 a 4) a krycie údaje o totožnosti agenta, robiť si z nich výpisky a poznámky a obstarávať si na svoje trovy kópie spisov a ich častí. (...)

Podľa § 65 ods. 3 Trestného poriadku tomu, kto mal právo byť pri úkone prítomný, nemožno odprieť nazretie do zápisnice o takom úkone. Obvinenému a jeho obhajcovi nemožno odprieť nazretie do uznesenia o vznesení obvinenia (§ 163). V konaní pred súdom nemožno odprieť nazretie do spisov obvinenému a jeho obhajcovi, poškodenému, zúčastnenej osobe a ich splnomocnencom.

Z obsahu spisu okresného súdu sp. zn. 3 T 96/2004 ústavný súd zistil, že 9. augusta 2006 predseda senátu okresného súdu spracoval návrh na predĺženie lehoty trvania

sťažovateľovej väzby do 31. decembra 2006. Toho istého dňa bol návrh zaslaný na vyjadrenie sťažovateľovi, jeho právneho zástupcovi a príslušnej okresnej prokuratúre. Sťažovateľovi bol doručený 11. augusta 2006 s tým, že mu bola poskytnutá lehota 3 pracovných dní vyjadriť sa k nemu. Keďže 11. augusta 2006 bol piatok, lehota 3 pracovných dní začala plynúť najbližší pracovný deň, ktorým bol pondelok 14. augusta 2006, a uplynula až v stredu 16. augusta 2006. Aj napriek tejto skutočnosti okresný súd nepočkal na uplynutie lehoty a ešte 16. augusta 2006 o 10.00 h predložil spis najvyššiemu súdu. V ten istý deň bola okresnému súdu doručená žiadosť sťažovateľa o nazretie do spisu za účelom podania vyjadrenia k návrhu predsedu senátu, a tým aj uplatnenia jeho práva na obhajobu. Následne 18. augusta 2006 bolo okresnému súdu doručené vyjadrenie sťažovateľa k návrhu predsedu senátu. Žiadosť o nazretie do spisu a vyjadrenie k návrhu predsedu senátu okresný súd doručil najvyššiemu súdu až 28. augusta 2006. Najvyšší súd však ešte prv, teda 23. augusta 2006, rozhodol o predĺžení lehoty trvania sťažovateľovej väzby.

Z uvedeného je zrejmé, že postup najvyššieho súdu vyúsťujúci k prijatiu uznesenia o predĺžení lehoty trvania väzby možno hodnotiť ako formálny a spočívajúci v nedôslednom preskúmaní všetkých zákonných predpokladov na vydanie tohto rozhodnutia. Aj keď doručenie návrhu predsedu senátu procesným stranám zabezpečoval okresný súd, ktorý žiadosť sťažovateľa o nazretie do spisu a jeho vyjadrenie k návrhu predložil najvyššiemu súdu až po jeho rozhodnutí, hoci týmito písomnými materiálmi disponoval niekoľko dní pred vydaním rozhodnutia najvyššieho súdu, táto skutočnosť nezbavuje najvyšší súd povinnosti precízne preskúmať, či procesným stranám bol poskytnutý rovnaký priestor na uplatnenie ich práv, teda či bola dodržaná zásada rovnosti zbraní, resp. kontradiktórnosti konania, či argumenty sťažovateľa neoslabujú tvrdenia predsedu senátu o potrebe predĺžiť lehotu trvania väzby, či základnému právu sťažovateľa na obhajobu bola poskytnutá plná možnosť na uplatnenie, ako aj či boli dodržané ostatné zákonné predpoklady nevyhnuté pre vydanie zákonného rozhodnutia. Ústavný súd je toho názoru, že okresný súd bol povinný najvyššiemu súdu predložiť sťažovateľovo vyjadrenie a žiadosť o nazretie do spisu bez zbytočného odkladu a neurobil tak, ale zároveň najvyšší súd bol povinný skúmať existenciu týchto písomných materiálov, teda skutočnosť, prečo pred rozhodnutím nemá

k dispozícii vyjadrenie sťažovateľa. Najvyšší súd tieto skutočnosti prehliadol a bez všetkého rozhodol, hoci on posledný mohol reparaovať predchádzajúce pochybenie súdu nižšieho stupňa, a tak učiniť zadosť uplatneniu základných práv sťažovateľa.

Na základe uvedeného ústavný súd dospel k záveru, že najvyšší súd postupom a uznesením sp. zn. 3 Ntv 31/2006 z 23. augusta 2006 zvolil laxný a formálny prístup k preskúmaniu predpokladov podmieňujúcich vydanie rozhodnutia o predĺžení lehoty trvania sťažovateľovej väzby, čím porušil jeho základné práva podľa čl. 17 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 ústavy, ako aj právo podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru (bod 2 výroku nálezu).

3. Sťažovateľ vo svojej sťažnosti žiadal aj o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v celkovej sume 300 000 Sk, pričom žiadal, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu vyplatiť mu ho v sume 100 000 Sk a zároveň, aby okresnému súdu a najvyššiemu súdu prikázal vyplatiť mu ho v sume 200 000 Sk. Priznanie primeraného finančného zadosťučinenia sťažovateľ odôvodnil tým, že postupom a rozhodnutím najvyššieho súdu, ako aj postupom okresného súdu bol vystavený pocitu právnej neistoty, márnosti a beznádeje. Zároveň dodal, že namietaný postup a rozhodnutie všeobecných súdov mu spôsobili zdravotné, predovšetkým psychické problémy.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy a ustanovenia § 56 ods. 4 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, môže priznať tomu, koho základné práva alebo slobody boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Pri určovaní výšky primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza ESLP, keď priznáva spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu, hlavne na predmet sporu vyžadujúci obzvlášť citlivý prístup a urýchlené konanie. Súčasne sa pritom riadi úvahou, že cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je zmiernenie nemajetkovej ujmy, avšak nie prípadná náhrada škody.

Keďže ústavný súd deklaroval porušenie ústavného práva zaručeného čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy a práva zaručeného čl. 5 ods. 4 dohovoru postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 3 T 96/2004, ako aj základných práv podľa čl. 17 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 ústavy a práva podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru postupom a uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 3 Ntv 31/2006 z 23. augusta 2006, rozhodol aj o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia s tým, že zaviazal okresný súd zaplatiť sťažovateľovi sumu 30 000 Sk (bod 3 výroku nálezu) a najvyšší súd sumu 20 000 Sk (bod 4 výroku nálezu). Pri jeho určovaní ústavný súd zohľadnil dĺžku konania vedeného okresným súdom rozhodujúceho o zákonnosti väzby a jeho dopad na osobnú slobodu sťažovateľa, ako aj povahu procesných nedostatkov v postupe a následnom rozhodnutí najvyššieho súdu. Aj keď ústavný súd spočiatku uvažoval, že dostatočnou satisfakciou pre sťažovateľa bude samotné vyslovenie porušenia označených práv, dospel napokon k záveru, že vzhľadom na okolnosti prípadu je opodstatnené priznať mu primerané finančné zadosťučinenie tak, ako už uviedol. Vo zvyšnej časti uplatnenému primeranému finančnému zadosťučineniu nevyhovelo (bod 7 výroku nálezu).

4. Sťažovateľ v sťažnosti žiadal, aby ústavný súd rozhodol aj o náhrade trov jeho právneho zastúpenia. Právny zástupca sťažovateľa na verejnom zasadnutí vyčíslil trovy právneho zastúpenia v celkovej sume 44 395 Sk, a to za úkony právnej služby špecifikované v liste z 23. marca 2007.

Ústavný súd považoval za dostatočne preukázané a odôvodnené priznanie náhrady trov právneho zastúpenia sťažovateľa v celkovej sume 26 101 Sk, a preto Kancelárii Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „kancelária“) uložil zaplatiť trovy konania v uvedenej sume na účet právneho zástupcu sťažovateľa (bod 5 výroku nálezu) a zároveň okresnému súdu prikázal zaplatiť štátu trovy právneho zastúpenia v sume 26 101 Sk na účet kancelárie (bod 6 výroku nálezu). Ústavný súd uplatneným trovám konania sťažovateľa vo zvyšnej časti nevyhovelo (bod 7 výroku nálezu).

Ústavný súd pri rozhodovaní o trovách konania vychádzal z ustanovenia § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde, podľa ktorého ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch

podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Podľa ustanovenia § 11 ods. 2 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška č. 655/2004 Z. z.“) základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby je jedna šestina výpočtového základu vo veciach zastupovania pred ústavným súdom, ak predmet sporu nie je možné oceniť peniazmi.

Predmet konania – ochrana základných ľudských práv a slobôd – je v zásade nevyjadriteľný v peniazoch a je nezameniteľný s primeraným finančným zadosťučinením.

Podľa § 1 ods. 3 vyhlášky č. 655/2004 Z. z. výpočtovým základom na účely tejto vyhlášky je priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok predchádzajúceho kalendárneho roka.

Podľa oznámenia Štatistického úradu Slovenskej republiky za prvý polrok 2005 bola priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky 16 381 Sk a za prvý polrok 2006 bola táto priemerná mesačná mzda 17 822 Sk.

Na základe toho ústavný súd priznal sťažovateľovi náhradu trov právneho zastúpenia za 3 úkony právnej služby poskytnuté v roku 2006 (2-krát prevzatie a príprava zastúpenia – 2 x 2 730 Sk, 1-krát podanie ústavnej sťažnosti z 10. októbra 2006 – 1 x 2 730 Sk) a 4 úkony právnej služby poskytnuté v roku 2007 (1-krát štúdium spisu okresného súdu na najvyššom súde 11. januára 2007 – 1 x 2 970 Sk, 1-krát podanie ústavnej sťažnosti z 12. januára 2007 – 1 x 2 970 Sk, 2-krát porada s klientom 22. marca 2007 – 2 x 2 970 Sk).

Podľa § 15 písm. a) vyhlášky č. 655/2004 Z. z. ústavný súd priznal právnomu zástupcovi sťažovateľa popri nároku na odmenu aj nárok na náhradu hotových výdavkov účelne a preukázateľne vynaložených v súvislosti s poskytovaním právnych služieb

(§ 16 ods. 3 citovanej vyhlášky), a to 3-krát režijný paušál za 3 úkony právnej služby vykonané v roku 2006 (3 x 164 Sk), 4-krát režijný paušál za 4 úkony právnej služby vykonané v roku 2007 (4 x 178 Sk), ako aj náhradu preukázaných cestovných výdavkov za cestu vlakom zo Ž. do B. a späť v súvislosti so štúdiom spisu na najvyššom súde 11. januára 2007 (556 Sk), pričom zohľadnil aj cestovné výdavky vynaložené na prepravu miestnou hromadnou dopravou v sume 24 Sk a nárok na stravné v sume 89 Sk.

Výpočet cestovných výdavkov ústavný súd realizoval v súlade so zákonom č. 283/2002 Z. z. o cestovných náhradách v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o cestovných náhradách“) a opatrením Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky č. 615/2005 Z.z. o sumách stravného (ďalej len „opatrenie ministerstva“).

Podľa § 4 ods. 1 zákona o cestovných náhradách zamestnancovi vyslanému na pracovnú cestu patrí a) náhrada preukázaných cestovných výdavkov (...), c) stravné (...).

Podľa § 5 ods. 1 zákona o cestovných náhradách zamestnancovi patrí stravné za každý kalendárny deň pracovnej cesty za podmienok ustanovených týmto zákonom. Suma stravného je ustanovená v závislosti od času trvania pracovnej cesty v kalendárnom dni, pričom čas trvania pracovnej cesty je rozdelený na časové pásma a) 5 až 12 hodín (...).

Podľa § 5 ods. 2 zákona o cestovných náhradách sumu stravného pre časové pásma podľa odseku 1 ustanoví opatrenie, ktoré vydá Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo“); opatrenie sa vyhlási uverejnením jeho úplného znenia.

Podľa § 1 písm. a) opatrenia ministerstva sumy stravného pre časové pásma sú:
a) 89 Sk pre časové pásmo 5 až 12 hodín (...).

Podľa § 15 písm. b) vyhlášky č. 655/2004 Z. z. advokát má popri nároku na odmenu aj nárok na náhradu za stratu času.

Podľa § 17 ods. 1 vyhlášky č. 655/2004 Z. z. pri úkonoch právnej služby vykonávaných v mieste, ktoré nie je sídlom advokáta, za čas strávený cestou do tohto miesta a späť patrí advokátovi náhrada za stratu času vo výške jednej šesťdesiatiny výpočtového základu za každú aj začatú polhodinu. Ústavný súd rozhodol aj o náhrade za stratu času 7 hodín (14 polhodín) stráveného cestou zo Ž. do B. a späť v súvislosti so štúdiom spisu na najvyššom súde 11. januára 2007 ($17\ 822 : 60 = 297$; $297 \times 14 = 4\ 158$ Sk).

Ústavný súd s prihliadnutím na ustanovenie § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde považoval za dostatočne preukázané a opodstatnené priznanie náhrady trov právneho zastúpenia v celkovej sume 26 101 Sk a v tejto súvislosti konštatuje, že ostatné trovy konania uplatnené právnym zástupcom sťažovateľa vrátane trov právneho zastúpenia za účasť na pojednávaní ústavného súdu 27. marca 2007, stratu času stráveného na ceste zo Ž. do K. a späť, cestovné výdavky a stravné nepriznal z dôvodu, že ich nevyhodnotil ako účelne vynaložené, keďže právny zástupca sťažovateľa a ani samotný sťažovateľ na pojednávaní neuviedli skutočnosti, ktoré by neboli ústavnému súde známe z obsahu sťažnosti, ako aj z vyžiadaných spisov.

Ústavný súd v bode 6 výroku nálezu vyslovil, že trovy konania štátu v sume 26 101 Sk zaplatí okresný súd na účet kancelárie. Ústavný súd nezaviazal na zaplatenie trov konania štátu najvyšší súd z dôvodu, že v súlade s § 20 ods. 3 zákona o ústavnom súde vychádzal z petitu sťažnosti, v ktorom sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd zaviazal nahradiť trovy právneho zastúpenia len okresný súd.

Ústavný súd v závere poznamenáva, že listinnými dôkazmi predloženými právnym zástupcom (návrh predsedu senátu okresného súdu na predĺženie lehoty trvania väzby z 20. marca 2006 a 28. marca 2006) sa nezaoberal, pretože tieto neboli v danej veci predmetom jeho konania. Jeho predmet bol v súlade s § 25 ods. 3 zákona o ústavnom súde vymedzený v uzneseniach o prijatí sťažností na ďalšie konanie z 30. novembra 2006 a 20. marca 2007.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti rozhodol ústavný súd tak, ako je uvedené vo výroku tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 27. marca 2007